

רינונה של תורה

כתובת המערכת: מודיעין עילית, חסילת יוסף 3/10. טל' 08-9744220 © דוא"ל לתגובות ורשימת תפוצה: rg5740@gmail.com

י"ל ע"י
כולל
"שערים המצויינים"
שע"י מוסדות "דרכי תורה"
רחובות
פרשת האזינו
גליון 289
תשרי תשע"ג

באר הנפשות

המעין שהוא נובע מעצמו ואין מקבל מאחר, מעיין חיים, מפני שהוא מעצמו נובע, וזהו החיים".

וכתב השב שמעתתא, שלאור הדברים הללו יתפרש הנאמר בבריאת האדם (בראשית ב ז), "ויפח באפיו נשמת חיים". כי בעת יצירתו ניתנה באדם נשמה כה כבירה, אשר תוכנה ומעלתה תלויים במעשיו בזה העולם. ואם ישכיל לאחוז בתורה ובמצוות, ו"יחיה" במובן האמיתי והנכון של החיים, תהא נשמתו מאירה ונובעת בבחינת באר, ותהא ראויה להקרות "נשמת חיים". ועל חיים אלו נאמר (ויקרא יח ה), "אלה המצוות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם", כי על ידי ש"יחיה" האדם מכח שמירת התורה והמצוות, תהא נפשו כבאר מים חיים, ובכך תהא לו חיות משל עצמו.

והמתבונן בדברים נשגבים אלו, יעמוד על המשמעות הפנימית והיותר עמוקה של ה"חיים", שהרי לדברי המהר"ל, "אין ענין החיות, אלא החיות מעצמו", ונמצא, שרק האדם השלם שהינו בבחינת "מעיין חיים", באשר נובע הוא מעצמו, וחיינו רצופים נביעה פנימית עליונה, של אהבת תורה ויראת שמים. הוא הוא ה"חי" במובן האמיתי של החיים. ותכלית זו עומדת בראש נסיונות האדם עלי אדמות, לטוב ולמוטב, אם ישכיל לנבוע מעצמו בעמל התורה ומעשה המצוות, או שמא יהיה כבור ריק ושומם ללא "מים" של רוחניות.

בידי האדם להיות כבאר משגשגת או כבור יבש

ולאורו של היסוד הנ"ל, בדבר היות נשמת האדם כמעין וכבאר נובעי מים, פירש השב שמעתתא, את דברי משה רבינו בפרשתנו, "ויאמר אליהם, שימו לבבכם לכל הדברים אשר אנכי מעיד בכם היום, לשמור ולעשות את כל דברי התורה הזאת, כי לא דבר רק הוא מכס כי הוא חייכם". ונתכוון להורות, שלא יעלה בדעתם שאין בידם לשמור ולעשות את כל דברי התורה, בחושבם שכבר נגזר על כל איש ואיש בעת בריאתו אם יהא צדיק או רשע. ולזה אמר "כי לא דבר ריק הוא מכס", דהיינו שאין נפשכם כ"בור" ריק שאינו מתמלא אלא מאחרים, ואין אדם אשר תישלל הימנו היכולת למלא את עצמיותו ופנימיותו בעושר רוחני. שאין דבר זה נמנע מכס, אלא "הוא חייכם" [ותיבת "כיי" מתפרשת מלשון "אלא"], ויש ביד כל אדם ל"יחיות" ולנבוע חיים רוחניים, בבחינת באר מים חיים, ואף אתם חיים כולכם היום, בשמרכם את מצוות ה'. ובידכם ניתנה הבחירה לְדַמּוֹת נפשכם לבאר משגשגת או לבור יבש.

יסוד ושורש גדול וחשוב בעבודת ה', טמון בפסוק "כי לא דבר רק הוא מכס כי הוא חייכם" שנאמר בפרשתנו. וזאת לאור דברי הירושלמי (פאה פ"א ה"א), "אמר רבי מנא, כי לא דבר רק הוא מכס, ואם הוא ריק, מכס הוא, למה, שאין אתם יגעים בתורה. כי הוא חייכם, אימתי הוא חייכם, כשאתם יגעים בו". והקשה היעב"ץ (אבות א א), מהו שאמרו "ואם הוא ריק, מכס הוא, למה, שאין אתם יגעים בתורה", והרי ודאי שדברי התורה לכשעצמם אינם ריקים, ומה תוסיף או תגרע במעלתם, מידת עמל האדם בתורה. וכמו כן יש להתבונן לאלו חיים נתכוונו חז"ל באמרם "אימתי הוא חייכם, כשאתם יגעים בו".

ונוזלים כתון באר

ונראה בביאור הענין לאור דברי השב שמעתתא (בהקדמה), שפירש כמין חומר את הפסוק "כי לא דבר רק הוא מכס כי הוא חייכם". שהנה יש להתבונן לשם מה נוצר ונברא האדם, והרי הנשמה אשר מצויה בעליונים, נהנית מזיו התפארת, ולא חסר לה דבר בבית המלך. אולם טעם הדבר הוא, מפני שגזר השי"ת, להוריד את הנשמה לעולם הזה, כדי לנסותה בקיום המצוות ושמירת התורה, וכאשר תצדק הרבה, כן תרבה וכן תפרוץ, עד אשר תשוב אל האלהים, ביתר עוז ורב אונים.

ובזהוה הקד' (ח"א דף ס'), דרשו בענין זה את הפסוק (משלי ה טו), "שתה מים מבורך, ונוזלים מתוך בארך", שלכאורה מהי כפילות הלשון של בור ובאר. אלא, שבהיות הנשמה למעלה, הרי היא בבחינת "בור", שאינו נובע מאליו אלא מתמלא מאחרים, ואין לה חיות ונביעה עצמית, כי מעצמה ריקה היא, ואין בה אלא מן המושפע עליה. ברם, לכשתרד לעולם הזה, ותצדק במעשיה, תהא נובעת מעצמה בבחינת "באר" המתגבר ונובע מעצמו, ובכך תהא לה חיות רוחנית.

ושונא פתנות יחיה

וכעין דברי הזהוה"ק, ביאר המהר"ל (נ"א בראשית כט יא) בטעם הדבר שעני חשוב כמות (נדריים סד:) וז"ל, "לפי שאין לו חיות מצד עצמו, שכל החיים יש להם קיום מצד עצמם בלבד, ואינם צריכים לזולתם, והעני אין לו חיות מצד עצמו רק מצד אחרים. ולפיכך כתוב (ויקרא כה לו) וחי אחיך עמך, שאחרים מחיים אותו. וזהו שנאמר (משלי טו כז) ושונא מתנות יחיה, כי אחר שהוא שונא להיות חי מאחרים, אם כן יש לו חיות מעצמו, לפי שאינו מקבל החיות מאחרים. שאין ענין החיות, אלא החיות מעצמו, שלכך נקרא

מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו

ולכשנעמיק בדבר נמצא, שבחירה זו שבין חיי תורה בבחינת "באר", לבין ריקנות ושלילת רוח בבחינת "בור", נרמזה בדברי חז"ל **במסכת שבת** (כב.), "מאי דכתיב והבור רק אין בו מים, ממשמע שנאמר והבור רק, איני יודע שאין בו מים, אלא מה תלמוד לומר אין בו מים, מים אין בו אבל נחשים ועקרבים יש בו". וכפי שפירש הגר"א (משלי יז יא), "מים הוא התורה, וכשמים אין בו והוא ריק מהתורה הנקראת מים, תכף נחשים ועקרבים יש בו". ללמדך שכשם שאין מצב אמצעי שבו אין בבור מים, וגם נחשים ועקרבים לא ימצאו בו, כך גם בנפש האדם לא יתכנו אלא שתי אפשרויות, או **שיהא כבאר מלאה מים, וזאת על ידי עסק התורה, או שיהא כבור מלא עבירות ומידות רעות**. ואדם שאינו "חיי" ונובע בתורה הקד', הרי יצרו מושל בו, וחיינו אינם חיים.

יחד לב וגל אבן מפי באר מים

ובפייט למוסף של שמיני עצרת נאמר לגבי יעקב אבינו, "זכור טען מקלו ועבר ירדן מים, יחד לב וגל אבן מפי באר מים". וביאר **השם משמואל** (שמיני עצרת תרע"ג), שהנה דרשו חז"ל (ב"ר ע"ח), בענין האבן שהסיר יעקב מעל הבאר, "**והאבן גדולה על פי הבאר, זה יצר הרע**". וידוע שהמעלה העליונה היא, שיעבוד האדם את יוצרו בשני יצריו, וכדברי חז"ל (ברכות נד.) "**בכל לבבך, בשני יצריך ביצר טוב וביצר הרע**". והיינו "יחד לב", שיעקב יחד את שני יצריו לעבודת ה', ומשני הלבבות נעשה לב אחד, ובכך "וגל אבן", שגלגל את היצר הרע שהוא כאבן, מפי באר המים, ועל ידי זה השקה את כלל ישראל.

ולדרכנו נאמר, שהבאר מסמלת את נשמת האדם, שבכוחה לנבוע ולהשפיע מים חיים, ברם, על פי הבאר ניצבת אבן גדולה ומעיקה, המעכבת את האדם מלנבוע ולהתעלות ברונחניות. ורק **על ידי שייחוד לבבו ויתאמץ בכל כוחו לעבוד את השי"ת, יזכה**

ל"יחד לב וגל אבן", ואז תזדכך ותאיר נשמתו כראוי ל"נשמת חיים" של כל איש מישראל.

אימתי הוא חייכם, כשאתם יגעים בו

ולאור הנגלה במאמר זה, יתבארו היטב דברי הירושלמי שבפנתח דברינו, "**כי הוא חייכם, אימתי הוא חייכם, כשאתם יגעים בו**". דהיינו, שרק בשעה שהאדם מתייגע ועמל בתורה בכל כוחו, ומוסר נפשו עליה, ראוי הוא לתואר "חיי", וחיייו הם חיים של נביעה עצמית ועלייה רוחנית. ומשום כך אמרו "**ואם הוא ריק, מכס הוא, למה, שאין אתם יגעים בתורה**". שאם לא זכה האדם לַחַיּוּת רוחנית, והינו כבור ריק שאין בו מים, הרי זה משום שלא עמל והתייגע בתורה כראוי. ולכן "**אם הוא ריק, מכס הוא**", שלא עמלתם בו כפי הצורך, ולא מלאַתְם עצמכם בְּמִימֵי התורה.

האבות "חפרו" בארות של אמונה בלב הבריות

והשפת אמת (תולדות תרנ"ז) כתב, שהבארות שחפרו אברהם ויצחק, רומזים לבאר הנפש שבאדם, שבה טמונים מים חיים וכוחות רוחניים כבירים. אמנם באר זו מכוסה באדמה, שהיא הגשמיות והחומר, **והדרך שבה יחפור האדם וידלה את הכוחות הטמונים בו, היא על ידי קיום התורה והמצוות**. והאבות הקד' היו "חופרים" בלב הבריות, ומייסדים בארות של אמונה ויראה. ויש שפירשו לפי זה את הפסוק (בראשית כו יח), "**וישב יצחק, ויחפור את בארת המים אשר חפרו בימי אברהם אביו, ויסתמום פלשתים אחרי מות אברהם**". דהיינו, שלאחר מות אברהם אבינו, סתמו הפלישתים את בארות האמונה, והטמיעו בלב הבריות כפירה ומרידה בה'. אך **יצחק שב וחפר והשריש בלבבות את האמונה באדון העולם, והעמיד על תַּיְלָם את הבארות הנובעים ומפיקים מים חיים**.

לשמיעת שיעורי הרב ראובן גולן ב'קול' ה'שון' חייגו 03-6171001. לשידור החי יש להקיש כוכבית. לשיעורים מוקלטים יש להקיש ברצף 1-2-48-1. לשיעור ב'אור החיים' הקד' על הפרשה הקישו 1-2-48-3.

העלו מוקדש לע"ג

ר' בנימין בן משה ז"ל קומה סרה שרה בת רחמה ע"ה קומה רחל בת סאלחה ע"ה מעברי נאז"ה מזל בת תאג"ה ע"ה גמלי שרה זוהרה בת דוד ע"ה גמלי שרינה בת לואיזה ע"ה מזוז יצחק בן לונה ז"ל טובול יצחק בן תמו ז"ל אביסדיד נעמה בת שמעה ע"ה רידי ורדה בת יוסף ע"ה גזלי רחמים בן יעקב ז"ל אמנו אברהם בן יוכבד ז"ל חיליהו תנצב"ה

העלו מוקדש לע"ג

הרב ישי בן סעדיה זצ"ל שרעבי יהודה בן רבקה ז"ל שמעוני חילה בת פאני ע"ה יצחק רבקה בת מרים ע"ה משמור יואב בן שושנה ז"ל לוי יצחק בן הלן ז"ל הוד דניאל בן שמעון ז"ל בר-כוכבא נעימה בת שרה ע"ה משה מרדכי בן זוהרה ז"ל ביהדנה איילת בת זוהרה ע"ה ביהדנה יעקב בן רבקה ז"ל גור ראובן בן ריבה ז"ל גולד תנצב"ה

העלו מוקדש לע"ג

חיה בת שושנה ע"ה משולמי בנימין בן סעדיה ז"ל גמלי מיכאל בן יוכבד אביגיל ז"ל חנוך משה חי בן יודיה ז"ל יקותיאל שלמה בן טאוס ז"ל סלמי עפיה בת הדיה ע"ה ריימי ישראל בן בתיה ז"ל קוש אליהו בן זוהרה ז"ל אטיאס משיח בן שושנה רוזה ז"ל גיא דוד בן זרין ז"ל נסרתי לאריסה בת מרי ע"ה ילנה תנצב"ה

העלו מוקדש לע"ג

אברהם בן גרסיה ז"ל עמריליו חתון נהיד בת אשראף ע"ה פרנג'יאן טובה בת שמחה ע"ה חיליהו אברהם עזיז בן הדיה ז"ל קורן איבון בת יסמין ע"ה אסיאד ירחמיאל מנחם בן רוזה ז"ל אזולאי עזרא בן יעיש ותורכיה ז"ל נגר רחל נעמה בת חיים ושמעה ע"ה נגר פנינה נעמי בת לעיישה ע"ה אוחנה מרדכי בן מזל פורטונה ז"ל תפארת סלאמה בת לאה ע"ה קיש ניסים בן רחל ז"ל חממי תנצב"ה

קורא נכבד! עלון זה יו"ל כחלק מפעילויות מוסדות "דרכי תורה" החובות. בנוסף לכך קיימים: כוללים לאברכים מצויינים. בימ"ד להוראה ולרבנות. כולל ערב. כולל בין הזמנים. כולל יום שישי. כולל פנסיונרים. קרן "פוחת את ידך" – סיוע למשפחות נערכות. וכן הנצחה לע"ג הנפטרים. אם ברצונך להיות שותף למפעל אדיר של תורה וחסד במשך כל ימות השנה, עור קשר עם הנהלת המוסדות, והבא ברכה אל ביתך!